

Bijlage VWO
2026

tijdvak 1

Griekse taal en cultuur

Tekstboekje

*Odysseus spreekt met Calypso over zijn vertrek.
Hij zegt wat hij van haar voorstel vindt.*

- 177 “Οὐδ’ ἂν ἐγὼν ἀέκητι σέθεν σχεδῖης ἐπιβαίην,
178 εἰ μή μοι τλαίης γε, θεά, μέγαν ὄρκον ὁμόσσαι
179 μή τί μοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.”
180 “Ὡς φάτο, μείδησεν δὲ Καλυψώ, δῖα θεάων,
181 χειρὶ τέ μιν κατέρεξεν ἔπος τ’ ἔφατ’ ἔκ τ’ ὀνόμαζεν·
182 “ Ἥ δὴ ἀλιτρός γ’ ἐσσί καὶ οὐκ ἀποφώλια εἰδώς,
183 οἶον δὴ τὸν μῦθον ἐπεφράσθης ἀγορευῶσαι.
184 Ἵστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε
185 καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς ὕδωρ, ὅς τε μέγιστος
186 ὄρκος δεινότατός τε πέλει μακάρεσσι θεοῖσι,
187 μή τί σοι αὐτῷ πῆμα κακὸν βουλευσέμεν ἄλλο.
188 Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἄσς’ ἂν ἐμοί περ
189 αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρεῖῳ τόσον ἴκοι·
190 καὶ γὰρ ἐμοὶ νόος ἐστὶν ἐναΐσιμος, οὐδέ μοι αὐτῇ
191 θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ’ ἐλεήμων.”
192 “Ὡς ἄρα φωνήσας ἠγήσατο δῖα θεάων
193 καρπαλίμως· ὁ δ’ ἔπειτα μετ’ ἵχνια βαῖνε θεοῖο.
194 Ἴξον δὲ σπείος γλαφυρὸν θεὸς ἠδὲ καὶ ἀνὴρ,
195 καὶ ῥ’ ὁ μὲν ἔνθα καθέζετ’ ἐπὶ θρόνου ἔνθεν ἀνέστη
196 Ἑρμείας, νύμφη δ’ ἐτίθει πάρα πᾶσαν ἐδωδήν,
197 ἔσθειν καὶ πίνειν, οἷα βροτοὶ ἄνδρες ἔδουσιν·
198 αὐτὴ δ’ ἀντίον ἴξεν Ὀδυσσῆος θείοιο,
199 τῇ δὲ παρ’ ἀμβροσίην δμῶαὶ καὶ νέκταρ ἔθηκαν.
200 Οἱ δ’ ἐπ’ ὀνειάθ’ ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἵαλλον.
201 Αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος,
202 τοῖς ἄρα μύθων ἦρχε Καλυψώ, δῖα θεάων·
203 “Διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν’ Ὀδυσσεῦ,
204 οὕτω δὴ οἰκόνδε φίλῃν ἐς πατρίδα γαῖαν

205 αὐτίκα νῦν ἐθέλεις ἰέναι; Σὺ δὲ χαῖρε καὶ ἔμψης.
 206 Εἴ γε μὲν εἰδείης σῆσι φρεσὶν ὅσσα τοι αἶσα
 207 κήδε' ἀναπλῆσαι, πρὶν πατρίδα γαῖαν ἰκέσθαι,
 208 ἐνθάδε κ' αὖθι μένων σὺν ἐμοὶ τόδε δῶμα φυλάσσοις
 209 ἀθάνατός τ' εἴης, ἰμειρόμενός περ ἰδέσθαι
 210 σὴν ἄλογον, τῆς αἰὲν ἐέλδραι ἥματα πάντα.
 211 Οὐ μὲν θιν κείνης γε χερείων εὖχομαι εἶναι,
 212 οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, ἐπεὶ οὐ πως οὐδὲ ἔοικε
 213 θνητὰς ἀθανάτησι δέμας καὶ εἶδος ἐρίζειν.”
 214 Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς·
 215 “Πότνα θεά, μή μοι τόδε χῶεο· οἶδα καὶ αὐτὸς
 216 πάντα μάλ', οὔνεκα σεῖο περίφρων Πηνελόπεια
 217 εἶδος ἀκιδνοτέρη μέγεθός τ' εἰσάντα ἰδέσθαι·
 218 ἡ μὲν γὰρ βροτός ἐστι, σὺ δ' ἀθάνατος καὶ ἀγήρως.
 219 Ἀλλὰ καὶ ὣς ἐθέλω καὶ ἐέλδομαι ἥματα πάντα
 220 οἴκαδέ τ' ἐλθέμεναι καὶ νόστιμον ἦμαρ ἰδέσθαι.”

Homerus, Odyssee 5.177-220

Aantekeningen

regel 182 ἀλιτρός listig
 ἀποφώλιος nutteloos
regel 191 ἐλεήμων medelijdend
regel 193 τὸ ἵχνιον voetspoor
regel 209 ἰμείρω wensen
regel 215 πότνα machtig
regel 217 ἀκιδνότερος minder
regel 218 ἀγήρως eeuwig jong

Tekst 2

Odysseus spreekt met Penelope als hij weer thuis is.

- 190 “Hier op het erf stond een weelderig bloeiende, grote olijfboom
191 vol met lange bladeren en zo dik als een zuil, om
192 die boom heb ik mijn slaapkamer uitgemeten, ik bouwde
193 hem met passende stenen, maakte een deugdelijk dak en
194 sloot hem af met stevige deuren, die keurig pasten.
195 En ik kapte de dichte bladerkroon van de olijf weg.
196 Met mijn bronzen bijl sloeg ik de stam vakkundig
197 vanaf de wortels glad en ook haaks met behulp van het schietlood.
198 Deze stronk werd de basis van mijn bed, het voetstuk,
198a waar ik met de boor de nodige gaten in boorde.
199 En van daaruit schaafde ik tot ik de bodem klaar had,
200 die ik versierde met goud en zilver en met ivoor en
201 later bespande met riemen van purperglanzend rundleer.
202 Wat ik nu zeg, was ons geheim! Maar ik weet niet zeker
203 of ons bed nog op zijn plaats staat, vrouw, of dat een
204 andere man het eventueel al heeft kunnen verzetten,
204a door eerst de stam van de boom aan de basis door te zagen.”
- 205 Ὡς φάτο, τῆς δ’ αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ,
206 σήματ’ ἀναγνούσῃ τά οἱ ἔμπεδα πέφραδ’ Ὀδυσσεύς·
207 δακρύσασα δ’ ἔπειτ’ ἰθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας
208 δειρῇ βάλλ’ Ὀδυσῆϊ, κάρη δ’ ἔκυσ’ ἠδὲ προσηύδα·
209 “Μή μοι, Ὀδυσσεῦ, σκύζεω, ἐπεὶ τά περ ἄλλα μάλιστα
210 ἀνθρώπων πέπνυσο· θεοὶ δ’ ὤπαζον ὀϊζύν,
211 οἱ νῶϊν ἀγάσαντο παρ’ ἀλλήλοισι μένοντες
212 ἥβης ταρπῆναι καὶ γήραος οὐδὸν ἰκέσθαι.
213 Αὐτὰρ μὴ νῦν μοι τόδε χῶεο μηδὲ νεμέσσα,
214 οὔνεκά σ’ οὐ τὸ πρῶτον, ἐπεὶ ἴδον, ὧδ’ ἀγάπησα.
215 Αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
216 ἐρρίγει μή τίς με βροτῶν ἀπάφοιτο ἔπεσιν
217 ἐλθῶν· πολλοὶ γὰρ κακὰ κέρδεα βουλεύουσιν.

218 Οὐδέ κεν Ἀργεΐη Ἑλένη, Διὸς ἐκγεγαυῖα,
 219 ἀνδρὶ παρ' ἄλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότῃ καὶ εὐνῇ,
 220 εἰ ἤδη ὅ μιν αὖτις ἀρήϊοι υἱες Ἀχαιῶν
 221 ἀξέμεναι οἰκόνδε φίλῃν ἐς πατρίδ' ἔμελλον.
 222 Τὴν δ' ἦ τοι ῥέξαι θεὸς ὥρορεν ἔργον ἀεικές·
 223 τὴν δ' ἄτην οὐ πρόσθεν ἔῳ ἐγκάτθετο θυμῷ
 224 λυγρὴν, ἐξ ἧς πρῶτα καὶ ἡμέας ἵκετο πένθος.
 225 Νῦν δ', ἐπεὶ ἤδη σήματ' ἀριφραδέα κατέλεξας
 226 εὐνῆς ἡμετέρης, τὴν οὐ βροτὸς ἄλλος ὀπώπει,
 227 ἀλλ' οἶοι σύ τ' ἐγὼ τε καὶ ἀμφίπολος μία μούνη,
 228 Ἄκτορίς, ἣν μοι δῶκε πατὴρ ἔτι δεῦρο κιοῦση,
 229 ἦ νῶϊν εἵρυτο θύρας πυκινοῦ θαλάμοιο,
 230 πείθεις δὴ μευ θυμόν, ἀπηνέα περ μάλ' ἐόντα.”

Homerus, Odyssee 23.190-230

Aantekeningen

regel 209 σκύζομαι kwaad zijn

regel 216 ἤπαφον aoristus van ἀπαφίσκω bedriegen

regel 223 ἐγκατατίθεμαι + dativus leggen in

regel 225 ἀριφραδής zeer duidelijk

Tekst 3

In een bewerking van het verhaal van tekst 2 probeert Odysseus Penelope te overtuigen van zijn identiteit:

- 1 “Je kent me,” zegt hij, “je weet wie ik ben.” Zij staat op van haar stoel. “Je
2 zei dat je een zeeman van Kreta was. Verdwaald op zee. En nú wil je dat
3 ik geloof dat je ... wíe bent? Mijn mán? Ik heb de afgelopen jaren al
4 genoeg mannen over de vloer gehad die zeiden dat ze Odysseus waren
5 of dat ze nieuws over hem hadden.”
- 6 Hij kijkt weg, de kamer rond. “Ik heb je verteld over die broche die ik van
7 jou gekregen heb ...”, begint hij, maar meteen wuift zij het weg. “Een
8 Kretenzer kan die gezien hebben, zoals jijzelf net ook beweerde. Dat zegt
9 niets.”
- 10 Opnieuw kijkt hij de kamer rond. “Het bed”, zegt hij. “Ik heb dat bed
11 gemaakt. Van een olijfboom. Die groeit door het huis, het was mijn
12 cadeau aan jou, een levende herinnering. Ik werkte eraan zonder hulp van
13 wie dan ook, en jij hebt gezworen het geheim te houden, alleen jij en ik
14 wisten ervan, zodat we elkaar altijd zouden herkennen. Elkaar altijd trouw
15 zouden blijven. Ik ben Odysseus. Ik ben je man.” Hij ziet dat ze het
16 erkent.
- 17 Hij buigt zich naar haar toe, zijn armen opgeheven, maar meteen doet zij
18 een stap terug, haalt een mes uit haar gewaad tevoorschijn, houdt het
19 dreigend in zijn richting. Hij is geschrokken, perplex, ontzet.

gedeelten uit: Claire North, The last song of Penelope

Afbeelding 1

Marian Maguire, 'Penelope weeft en wacht', schildering op hout, 2017

Tekst 4

Athena klaagt tegen Zeus over het lot van Odysseus. Ze heeft net verteld dat Odysseus al jaren gevangengehouden wordt door de nimf Calypso. In de onderstaande tekst spreekt Athena nog even verder over Calypso. Daarna vraagt ze aan Zeus of hij Odysseus wil helpen. Vervolgens vertelt Zeus dat het door Poseidon komt dat Odysseus nog steeds niet thuis is.

- 56 “Αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισιν
57 θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς,
58 ἰέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
59 ἧς γαίης, θανέειν ἰμείρεται. Οὐδέ νυ σοί περ
60 ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε; Οὐ νύ τ’ Ὀδυσσεὺς
61 Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων
62 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; Τί νύ οἱ τόσον ὠδύσαο, Ζεῦ;”
63 Τὴν δ’ ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
64 “Τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;
65 Πῶς ἂν ἔπειτ’ Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην,
66 ὃς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ’ ἱρὰ θεοῖσιν
67 ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν;
68 Ἀλλὰ Ποσειδάων γαίηοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
69 Κύκλωπος κεχόλωται, δν ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν,
70 ἀντίθεον Πολύφημον, ὅου κράτος ἐστὶ μέγιστον
71 πᾶσιν Κυκλώπεσσι· Θόωσα δέ μιν τέκε νύμφη.
72 Want zij had als dochter van de zeegod Phorcys
73 in een grot aan zee geslapen met de god Poseidon.
74 Daarom wordt Odysseus door Poseidon ver verwijderd
75 van zijn vaderland gehouden, hoewel hij hem niet doodt.”

Homerus, Odyssee 1.56-75

Aantekeningen

- regel 56 αἰμύλιος mooi
- regel 57 θέλγει *Onderwerp: ze (= Calypso), lijdend voorwerp: hem (= Odysseus)*
ἐπιλήσεται *coniunctivus aoristus van ἐπιλήθομαι*
regel 58 ἵεμαι + *infinitivus* verlangen om
καί *Onvertaald laten.*
ἀποθρόσκω + *genitivus* omhooggaan vanaf
νοέω zien
- regel 59 θανέειν = θανεῖν
ἰμείρομαι willen
περ *Onvertaald laten.*
- regel 60 ἐντρέπομαι geraakt worden
ὁ Ὀλύμπιος Olympiër
τ' = τοι
- regel 61 ὁ Ἀργεῖος Griek
χαρίζομαι + *dativus* in de smaak vallen bij
ἱερὰ ῥέζω offeren
- regel 62 ὠδυσάμην *aoristus van ὀδύσσομαι + dativus* boos worden op
- regel 64 ἔρκος ὀδόντων over je lippen
- regel 65 ἔπειτ' ooit
- regel 66 περὶ ... ἐστὶ *tmesis*
περίειμι νόον de slimste zijn
het tweede περί vaker dan anderen
τὸ ἱρόν offer
- regel 67 τοῖ = οἱ
- regel 68 Ποσειδάων Poseidon
ἀσκελὲς (*bijwoord*) onophoudelijk
- regel 69 Κύκλωψ, Κύκλωπος de Cycloop (*een reus met één oog*)
κεχόλωμαι *perfectum medium/passief van χολόω*
ἀλάωσεν *Onderwerp: hij (= Odysseus)*
ἀλάωσα *aoristus van ἀλαόω + genitivus* beroven van
- regel 70 Πολύφημος Polyphemos (*de naam van de Cycloop uit regel 69*)
οὗ = οὗ
- regel 71 πᾶσιν Κυκλώπεσσι = ἐν πᾶσιν Κυκλώπεσσι
οἱ Κύκλωπες de Cyclopen (*eenogige reuzen*)
Θόωσα Thoösa (*de moeder van Polyphemos*)
ἡ νύμφη nimf